

Popper: postmodern evangelist

Filosofin fastnade visserligen redan i startblocken, påpekar Svante Folin i Sokalseminariets tredje inlägg, men den som inledde den senaste vågen av självförtelse är Karl Popper.

På 400-talet före Kristus hävdade retorikern Gorgias från Leontini att – ingenting finns; att, om något finnes, skulle det vara ovetbart; och att, även om det finnes och man kunde veta något om det, skulle man inte kunna meddela sitt vetande till andra.

Sokalseminariet 3

Bland andra mer eller mindre samtida snillen menade Protagoras från Abdera att "människan är alla tings mått", det vill säga att varje enskild människa är alla tings mått och att det eftersom människor är olika inte finns någon sanning, så att den ene skulle ha rätt och den andre orätt. Paradoxfilosofen Zenon reste land och rike runt och propagerade våltaligt för tesen att rörelse är omöjlig. Den grekiska filosofins megastjärna Platon, som trollbundet intellektuella under 2 400 år, fastslog doktrinärt att endast det överkliga är verkligt och det verkliga överkligt. Bra start!

Förda kognitiva sjumilastövlar ilar vi till 1900-talet och vad hittar vi där? Århundradets filosofifurste och förnufts otadliga riddersvakt är odiskutabelt Sir Karl Popper, unik inte minst för att han bland sina trogna paladiner kan inrätta intellektuellt inklinerade vetenskapsmän, som tror att hans vetenskapsteori beskriver deras verksamhet.

Kunskapsnihilisten Popper

De har inte fattat ett fnyk. Sir Karl är kunskapsnihilist. Han tror inte bara att vi aldrig kan veta vad som är sant – desslikes anser han att det är omöjligt att ens närma sig sanningen och att skapa hypoteser som är sannolikare (eller mindre osannolika) än de hypoteser de ersätter. Han säger uttryckligen att vetenskapskapets auktoritet, konfirmation och sannolikhet är noll. Allting är osannolika gissningar (*Realism and the Aims of Science*, 1982).

Med sådana vänner behöver Förnuftet inga fiender. Poppers lärjungar har till hans fasa och skenheliga indignation dragit ut konsekvenserna. Pseudovetenskapernas (sambälle och humaniora) idol är Thomas Kuhn, vars *De vetenskapliga revolutionernas struktur* (1962) antagligen är århundradets mest citerade, akademiska publikation.

Den konventionella uppfattningen om vetenskapen som en kumulativ process, där generationer av vetenskapsmän genom att konstruera bättre hypoteser och eliminera gamla felaktigheter gradvis utarbetar en riktigare karta över verkligheten, menar Kuhn vara en naiv och ohållbar missuppfattning. Han bestrider att naturvetenskaperna är progressiva, det vill säga leder till en sannare kunskap om yttervärlden. Ve-

En tokig tebjudning. Bordet var stort, men alla tre hade trängt ihop sig vid ena hörnet. "Ingen plats, ingen plats", skrek de när de såg Alice komma. (Illustration av John Tenniel)

tenskapliga revolutioner är i stället ett slags paroxysmala "gestaltförändringar", analoga till religiösa väckelser eller växlingar i dammodet. Inget paradigm, vare sig det ptolemaiska eller det post-einsteinska, är sannare än något annat. "För att vara mer explicit; vi måste kanske överge den uttallade eller outtallade tanken att paradigmbyten leder vetenskapsmännen och deras lärjungar närmare sanningen."

Popper förnekar indignerat att han skulle vara nihilist. Kuhn spelar säråd oskuld när han konfronterats med konsekvenserna av sin vetenskapslogiska tes. Det gör däremot inte den briljante expopperianen Paul Feuerabend. I sitt magnum opus *Against Method* (1975) presenterar han sig som en "frivol dadaist" som predikar "epistemologisk anarkism".

Vanvettiga doktriner

Kunskapsteoretiska anarkisters favoritidsfördriv är att förvirra rationalister genom att hitta på tvingande argument för vanvettiga doktriner. Feuerabend blandar avskiltigt ihop kunskapsteori och politik; han vill befria mänskligheten från den borgerliga, moralsadistiska idén om sant och falskt. Han anser helt demokratiskt att envar bör vara sin egen professor, sin egen Galilei, Darwin eller Einstein. Hans clownfilosofi kan sammanfattas med Cole Porters refräng *Anything goes*.

De politiska implikationerna av kunskapsnihilismen, draperade i kulturrelativistiska idiom, är att det inte existerar några objektiva fakta, till exempel en mänsklig natur, som givna kulturer kan bedömas ifrån. Objektivitet blir ett dödligt hot mot individens frihet. Friheten uppfattas nämligen inte som en funktion av individens förhållande till yttre villkor – spöregn, svett, våldtäkt, hemorrojder och dylikt – utan som ett sinnestillstånd. Tan-

ken att materiella förhållanden påverkar beteende och sociala villkor är anatema. *Summa summarum*: Feuerabend bestred att det existerade rationella skäl mot att hoppa ner från Kaknästornet utan fallskärm. Detta var det filosofiska läget när New Age och postmodernism bröt igenom upplysningsprojektets icke-existerande förskansningar.

Paranoida redaktörer kommer att leva i permanent panikångest – inför varje nytt manuskript uppstår den genanta och intellektuellt krävande frågan: Är detta en parodi?

Sokals obscent övertydliga parodi i *Social Texts* temanummer om *Scientific Wars* har blivit en internationell succé *de rive*. Redaktionens övernaturligt stupida och klantiga försvar för sitt publiceringsbeslut har ytterligare ökat munthereten.

Filosofen Paul Boghossians utmärkta inlägg i *The Times Literary Supplement*, där han försöker dra några konstruktiva lärdomar av den pinsamma incidenten, har karaktäristiskt nog resulterat i en ström fientliga insändare, som beklagat sig över det mistänksamhetens klimat som kommer att sprida sig i den humanistiska flumvärlden. Paranoida redaktörer kommer att leva i permanent panikångest – inför varje nytt manuskript uppstår den genanta och intellektuellt krävande frågan: Är detta en parodi? Finns knuffo-

drager och lilleputtar – eller?

Vad som verkligen förvånar är att någon fortfarande blir förvånad över Sokals succé. Vi har i två decennier trakterats med det postmodernistiska nihilistevangeliet, förebådat av Popper & Co. Någon av människan oberoende, objektiv verklighet finns inte; det åligger var och en att finna sin sanning; värden (som till exempel sanningensbegreppet) är kulturprodukter; bedömningskriterier är illusioner och allt är relativt.

Varav följer att det inte existerar några värden, fakta eller sanningar. Världen existerar bara i betraktarens öga eller i tänkarens semiotiska fantasier – ordet ko är verkligare än den muande och idisslande kossan. Empirisk forskning är varken möjlig eller relevant – det finns inga fakta att undersöka. Allt handlade och tänkande är "sociala konstruktioner". Könet till exempel har ingen biologisk bas utan är en perverst förvrängd, falocentristisk mental konstruktion och så vidare.

Relativism är motsägelsefull

Absolut relativism är naturligtvis själv motsägande. Hur kunde Gorgias veta att vi ingenting kan veta? Det finns lika liten anledning att spela krut på den relativistiska kunskapsteorin som på solipsismen, det vill säga äsikten att endast Svante Folin existerar. Bertrand Russell fick ett brev från en solipsistisk lady, som störligen förvånade sig över att denna briljanta idé inte vann allmän ankläng. Solipsisternas årskongress vore en förtjusande tanke!

Relativisterna är dock inte bara förvirrade utan också ohederliga, de lever inte som de lär. De färdas inte på kvastskaff till sina postmodernistiska kongresser och skulle antagligen bli skräddade om de upp-täckte, att jumbojetten flögs av en

jollrande och naken schaman. De hoppar inte ut genom fönstret från tjugonde våningen utan tar i positivistisk anda hissen, när de skall gå till "jobbet".

Den västerländska naturvetenskapen har i cirka 300 år framskridit i ett obestridligt triumftåg. En unik, kognitiv stil har resulterat i kvantmekanik, wettextdukar, livets kod, O'boy-smakande kondom, smarta missiler och klonade får. Dessa enastående prestationer saknar motsvarighet i historien.

Relativisterna hoppar inte ut genom fönstret från tjugonde våningen utan tar i positivistisk anda hissen, när de skall gå till "jobbet".

För 500 år sedan hade det varit rimligt att vara värderelativist. Tio-tusen kulturer hade utvecklat olika mer eller mindre dementa mytologier, där världen skapades av ordet eller av myrexkrement. Tekniskt var de enahanda handfulla; medeltidens manhattanprojekt, som tog århundraden att lösa, var utförligt av stigbyeln. Av alla paddlande folk var det bara de grymt verklighetsbetryckta eskimåerna som lyckades uppfinna dubbel paddlen.

Det finns med andra ord ingen anledning att falla i farstun inför Homo fabers snirlikhet. Människan är inte så dum som man tror – hon är dummare. Under den period, när naturvetenskaperna har triumferat, har humanisterna gjort på stället marsch. Horace Engdahl eller Cicero kan kvitta lika, de pladdrar bra men paddlar inte framåt.

Fysiska faktorer primära

Naturvetenskaperna är brutalt materialistiska och deras ressentimentfyllda fiender följaktligen platonistiska idealister.

För den usle materialisten är det uppenbart att fysiska, kemiska och biologiska faktorer är primära i förhållande till kulturella sådana – både i den meningen att de verkar under ofantligt mycket större tidsrymder, 4 miljarder år mot en miljon, och i den meningen att de utövar avgörande inflytande på människans villkor. Att födas, andas, äta, defekera, kopulera, sova och dö är fantastiskt nog inte kulturella optioner.

För de relativistiskt nihilistiska idealisterna finns blott det lilla, akademiska subjektets verklighetsproduktion. Det gäller att till varje pris förneka existensen av en icke-verbal verklighet. Den moderna filosofin har med ett existentiellt pip fallit i sin självtilverkad kunskapsteoretiska fälla. Paul Valéry konstaterade det med fransk mandarinargrogans: "Hjäran är det ställe där universum sticker och nyper sig självt för att försäkra sig om sin egen existens – människan tänker, säger det, alltså existerar jag."